

11) In Engeland werd in 1637 in de heiligenkalender op de datum 12 juli het tweetal heiligen Nabor en Felix geschrapt en vervangen door 'Erasmus of Roterdame, deceased 1536' – 'the first open canonization of Erasmus as the Patron of the Henrician establishment'. Zo J.K. McConica, *English Humanists and Reformation Politics*, Oxford 1965, p. 168 v. Een Geus kon deze wetenschap moeilijk milder stemmen!

12) ER p. 35 vv. = FL p. 35 vv.

13) ER p. 39 v. = FL p. 35 vv.

14) Zowel 'Erasmus roterodamus', als 'teffigie' duiden erop, dat Barck zijn Latijn kende. Hij kan de term 'teffigie', zoals trouwens ook 'Erasmus roterodamus', extra present hebben gehad door kennis van bijv. Dürer's kopergravure van 1526 met de latijnse tekst 'Imago *Erasmi Roterodami ... ad vivam effigiem delineata*', afbeelding van Erasmus van Rotterdam naar het leven (lett. naar de levende gestalte) getekend. Zie bijv. FL p. 121. Van Buchell gebruikt ook 'delineata', noot 10. En Stow: 'the whole proportion', = effigies.

15) Over Major zie E. Treu, *Die Bildnisse des Erasmus von Rotterdam*, Basel 1959, 53, met mijn *The Erasmus Statues in Rotterdam*, in: *Erasmus in English*, Toronto, 6 (1973) noot 7 op p. 8, en ER 41 = FL 39.

16) In het Zuiden noemt men schepen in de Middeleeuwen vaak naar heiligen, bijv. Sint Nicolaas en, als diens 'brillant second', Jacques, 'saint polyvalent', zo G. et H. Bresc, *Les saints protecteurs de bateaux 1200 – 1460*, in: *Ethnologie française* 9, 1979, p. 170 v. (Over heiligenbeelden, een Zuidelijk verschijnsel, en speciaal zulke beelden op oorlogsschepen schrijven ze niet).

J. van Beylen, *Schepen van de Nederlanden, van de late Middeleeuwen tot het einde van de 17e eeuw*, Amsterdam 1970, p. 218, vermeldt het aanspoelen van een, Maria voorstellend, van een schip afkomstig, beeld te Oude Zijpe in 1519, en zegt: 'vermoedelijk was het een Spaans stuk'. Beide verwijzingen dank ik aan drs L.M. Akveld, conservator van het Maritiem Museum 'Prins Hendrik'.

17) De rekening noemt de aankoop van 'thien ellen rot laecken, dat over die groote galeye gehangen is', ws. de wimpel; en van '15 ellen ende 3/4 lindelaecken, daer een standart af gemaect is voir de groote galeye'.

18) Ik blijf het, in afwijking van Van Nouhuys en Major, onwaarschijnlijk achten dat de teksten en het jaartal achteraf, in Japan, kort na de stranding, zijn aangebracht.

Bergschenhoek, 24 december 1982.